

Agnosme, wiskunde en Jezus.

Onderzoek en bespreking van de afwezigheid aan belangstelling voor *De eenvoudige wiskunde van Jezus (2012)*

Thomas Colignatus
<http://thomascool.eu>
4 mei 2014 corr. februari 2015

Samenvatting

Als leraar wiskunde deed ik een voorstel tot een interdisciplinair project door docenten wiskunde, geschiedenis, maatschappijleer, filosofie en levensbeschouwing. Vanuit mijn competentie der didactiek der wiskunde schreef ik het essay *De eenvoudige wiskunde van Jezus (EWWJ)* (2012). Dit essay heeft tot mei 2014 geen belangstelling opgewekt. Dit wekt verbazing en verdient nadere aandacht, in ieder geval door mij maar denkelijk ook anderen. EWWJ bespreekt een panorama aan invalshoeken. Ook de vraag naar het historisch bestaan van Jezus komt aan de orde, niet als de kern van het essay maar wel als een belangrijke vraag. In Christelijke kring wil men liever niet weten van Joden en anderen zoals vrijdenkers die stellen dat Jezus nooit bestaan heeft. De vraag of Jezus historisch heeft bestaan is analytisch inderdaad relevant want als hij niet heeft bestaan dan kunnen de Joden geen Christus-moordenaars zijn. Onder vrijdenkers en humanisten zijn er ook die vasthouden aan het historisch bestaan van een prediker Jezus. Een historicus wijst het essay EWWJ af omdat de auteur geen historicus is. Dat is een raar argument voor een interdisciplinair project. De auteur leest boeken en teksten van historici, en te hopen valt dat historici open staan voor kritische vragen. Historici zijn wetenschappers die onzekerheid moeten benadrukken en zij zijn geen rechters over de waarheid van het verleden. Frappant is een afsplitsing onder vrijdenkers waarschijnlijk naar aanleiding van de vraag of Erasmus gezien kan worden als voorloper der humanisten of juist zeer antisemitisch was. Alles overziend lijkt de afwezigheid aan belangstelling voor EWWJ gebaseerd op misverstanden en enkele aanwijsbare vooroordelen. Men kan slechts hopen op betere communicatie hierover. Ten aanzien van geloof en levensbeschouwing bestaan er serieuze vragen en te hopen valt dat deze zorgvuldigheid besproken kunnen worden ten behoeve van goed onderwijs.

Thomas Colignatus is de wetenschappelijke naam van Thomas Cool, econometrist (Groningen 1982) en leraar wiskunde (Leiden 2008)

Inleiding	2
Jodendom, Christendom en Islam	3
Was Erasmus antisemit ?	5
Vrijdenken	6
(1) Gaf de verering van Julius Caesar aanleiding tot een Joodse Jezus ?	6
(2) Waar zijn de Vrijdenkers mee bezig ?	8
(3) Hoe gaat De Vrije Gedachte om met EWWJ ?	9
Ter besluit	11
Bijlage A. Agnosme, Atheïsme, Humanisme en Vrijdenkerij	13
Bijlage B. Achtergrond van de auteur	15
Bijlage C. De afgesplitste website vrijdenkersforum.nl	16

Inleiding

Als wetenschapper ben ik *agnost* en als privé persoon *atheïst*. Op deze manier helder zijn over je houding helpt voor het geven van onderwijs in wiskunde ook aan Christelijke scholen, want het toont dat je serieus begrip hebt voor de zinsgevingsvragen van collegae, leerlingen en ouders. Het is juist ook dit gesprek dat ik zou willen verrijken met meer inzicht vanuit de didactiek van wiskunde. Zo'n gesprek moet in principe ook gemakkelijk tot stand komen, want een gelovige heeft niets te vrezen, ook wanneer het geloof wordt gescherpt aan nieuwe inzichten. Waar wiskunde streeft naar waarheid via inzicht ontstaat geloof wanneer je niet weet of iets waar is. Buiten wiskunde gaat het er vaak om te leren leven met onzekerheid.

In 2012 verzamelde ik mijn aantekeningen die ik over de jaren over het onderhavige terrein had bijgehouden. Met de blik van leraar wiskunde ontstond eind oktober het essay *De eenvoudige wiskunde van Jezus* (EWWJ). Dit essay is een voorstel en voorziet tot een interdisciplinair onderwijsproject door leraren wiskunde, geschiedenis, maatschappijleer, filosofie en levensbeschouwing. Mijn voorzet komt vanuit de didactiek der wiskunde, mijn bevoegdheid. Ik heb buiten econometrie geen diploma op die andere terreinen, dus ik spreek expliciet over een essay. De hoop is dat iedereen meeleeft met gezond verstand, ook onder ouders, opdat een klimaat ontstaat waarin het onderwijs het project kan aangaan.

Mensen hebben allerlei manieren om tot levensbeschouwing of geloof te komen. Wiskunde heeft daarbinnen een eigen en zelfs bijzondere plek. Een cirkel is een abstract concept, puur en ideaal, gezien als volmaakt en tijdloos of eeuwigdurend. Het wiskundig concept van een cirkel kan niet in de tastbare werkelijkheid gevonden worden, ook al zijn er regels hoe ingenieurs eigenschappen daarnaartoe vertalen. Je kunt suggereren wiskunde ook toe te passen op begrippen als God en ziel. Velen hebben althans in die richting gedacht. Het probleem zijn de definities en de vertaalslagen naar de tastbare werkelijkheid. Veel is hier nog niet duidelijk maar het idee blijft mensen intrigeren.

Ik zal EWWJ hier niet samenvatten. Dit zou ook onvoldoende zijn, je moet het lezen om de nieuwe aanpak op je te laten doorwerken. Hetgeen ik over het essay naar voren wil brengen staat netjes in het boek zelf. Collegae leraren zouden overigens als een opstapje kunnen kijken naar deze korte introdunctie.

In mei 2014 kan ik melden dat er na anderhalf jaar grotendeels "afwijzingen van aandacht" voor EWWJ zijn zonder dat men blijkbaar heeft gelezen. Ook recensies van de grond krijgen lukt nog niet. Zie het overzicht, dat ook een beeld geeft van de diverse instituties die aan het onderwerp raken. Zeggen dat er "geen belangstelling" is zou niet helemaal juist zijn want dat kan pas wanneer men heeft gelezen en vragen zijn weggewerkt.

Er is bijvoorbeeld een werkgroep Wiskunde en Geloof die vooral nog binnen Christelijke scholen zoekt naar inspiratie voor het onderwijs. Ik schreef eerst EWWJ om de eigen invalshoek uit te werken voordat ik op de gedachte kwam te googlen en die werkgroep vond. Ik ben daar nog niet geweest maar een afspraak tot een gesprek is gemaakt. Mijn hoop is dat de werkgroep eerst EWWJ leest, want voor je het weet kom je in allerlei misverstanden terecht.

Dat zo'n goed essay als EWWJ zo weinig interesse ontmoet wekt verwondering. Wat zijn de misverstanden? Of zijn er vooroordelen, en welke zouden dat kunnen zijn? Voor een belangrijk deel is dat raden, want wanneer men niet reageert dan weet je het niet. Laten we zien wat we kunnen achterhalen en bespreken.

Er zijn diverse nuances t.a.v. geloof, levensbeschouwing en filosofie, en daarbinnen Agnosme, Atheïsme, Humanisme en Vrijdenkerij. Bespreking van enkele kernpunten staan in **Bijlage A**. Naast de kerken bestaan in Nederland Humanistisch Verbond en de vrijdenkers van De Vrije Gedachte (DVG), FreeThinker.nl en Vrijdenkersforum.nl. Ik ben van geen van deze organisaties lid, hoewel de Katholieke Kerk ooit geaccepteerd heeft dat mijn ouders mij bij de geboorte inschreven. In De Vrijdenker (DVG) 2010-11 staat een mooi interview met

Dap Hartmann, die goed omschrijft waarom vele verstandige mensen geen lid van georganiseerde vrijdenkers zijn.

Het lijkt evident dat Joodse gelovigen in 1500 of 2014 geen schuld kunnen hebben aan wat verre voorouders gedaan zouden hebben, als men stambomen en DNA al zo ver kan terugrekenen. Sommigen denken daar echter anders over. Als voorbeeld bekijken we de internationaal hooggewaardeerde Erasmus anno 1500. Bij de Vrijdenkers heeft recentelijk een kleine afsplitsing plaatsgevonden waarschijnlijk n.a.v. de vraag of Erasmus antisemitisch was. Bij de vrijdenkers vinden we ook een invloedrijk historicus die vasthoudt aan het historisch bestaan van Jezus en die het aantoonbare antisemitisme van Erasmus afwijst. Bij de Vrijdenkers blijkt er ook nog een controverse over de Islam te sluimeren.

Aldus, bij de Vrijdenkers blijken deze drie vraagstukken analytisch relevant, met daarin tegelijkertijd een belangrijke rol voor historicus en voorzitter dr. Anton van Hooff: (a) het historisch al dan niet bestaan Jezus, (b) het antisemitisme van Erasmus en de christelijke invloed op het beeld dat we van Erasmus hebben, (c) de invloed van de Islam op staat en geloof in Nederland en hoe instituties zoals politieke partijen en Humanistisch Verbond en inderdaad de "vrijdenkers" daarmee omgaan. Analytisch zijn het belangrijke maar ook wel beperkte issues in het grotere geheel. Het is denkbaar dat men zó op die beperkte issues is gefocussed dat men het grotere geheel van EWWJ niet zag.

Een korte achtergrond van auteur dezes staat in ***Bijlage B***. Mijn werk biedt over het algemeen enkele belangrijke verhelderingen. Te adviseren is dat men daarover zelf kritisch nadenkt. In de maatschappij wordt het denkproces vaak verkort door gebruik te maken van gezag. Het maatschappelijk gezaghebbende ontbreekt voor mijn werk dus zelf nadenken komt sowieso aan de orde. Men kan nagaan dat het beter is de misverstanden weg te werken.

Ik bespreek eerst Jodendom, Christendom en Islam, met name in relatie tot antisemitisme en de eeuwenoude vraag of Joden Christus-moordenaars zijn. Daarna bespreek ik de Vrijdenkers.

Jodendom, Christendom en Islam

Het essay EWWJ concentreert zich op Jezus en het ontstaan van het Christendom. Dit heeft ten eerste te maken met mijn achtergrond van een katholieke opvoeding waardoor bepaalde kennis als vanzelfsprekend aanwezig is.

Te onderscheiden zijn dus de kern van EWWJ en de historische Jezus. De kern van EWWJ is de bijdrage vanuit de didactiek van wiskunde en het neerzetten van het panorama ten behoeve van multidisciplinair onderwijs omtrent het onderwerp. Het vraagstuk van het historische bestaan van Jezus is dus niet de kern van EWWJ.

Ten tweede is er de analytische positie dat wanneer het mogelijk blijkt om misverstanden omtrent Jezus weg te nemen, het voor anderen daarna gemakkelijker zal zijn om dit ook voor Jodendom en Islam te doen.

Er is veel publiciteit voor het debat over (politieke-) Islam maar ik zou adviseren het kort te houden en zich toch vooral te concentreren op het maatschappelijk breed helder te krijgen dat Jezus nooit heeft bestaan. Vergeet overgens niet naar een goed concert te gaan want musici moeten ook hun brood verdienen.

Dit is niet de plaats om EWWJ samen te vatten. De kern van EWWJ moge duidelijk zijn. Dit geeft ons ruimte om nu te kijken naar de vraag over het historisch bestaan van Jezus.

De vraag naar het bestaan van een historische Jezus is natuurlijk belangrijk. De kruisiging van Jezus was een belangrijke voedingsbron of excuus voor het antisemitisme. Zou aannemelijk kunnen worden gemaakt dat Jezus niet bestaan heeft, dan valt dat excuus weg, en heeft menig Christen überhaupt aanleiding om anders naar het geloof te kijken.

Het boek EWWJ verheldert dat het bewijs over een historische Jezus is verdwenen in de mist der tijden. We weten het niet.

Jezus kan worden gezien als Sinterklaas voor Grote Mensen. Sommigen verwijzen naar een historische bisschop Nicolaas van Myra. Maar het Sinterklaasfeest lijkt eerder ontleend aan Wodan die met zijn paard Sleipnir door de lucht rijdt. De Zwarte Pieten zijn de geesten van de duisternis die de zon opeten en die met lawaai verjaagd moeten worden. De Kerk heeft de legende van St. Nicolaas op dat geloof uit de Steentijd geplakt om het ketterse zonnewende-feest onder controle te krijgen. Het lijkt historisch aannemelijk dat Nicolaas van Myra heeft bestaan maar het zou onjuist zijn hem de "historische Sinterklaas" te noemen want de oorsprong ligt elders. Ook hier kun je stellen dat de ware toedracht in de mist der tijden verdwenen lijkt. De juiste aanpak is de verschillende verklaringen te noemen, de onzekerheden aan te geven, en ieder voor zich laten bepalen hoe men erover denkt.

Overigens adviseer ik sinds 1992 om de namen Kinkderklaas en Malle Piet te gebruiken, met ook Kinderklazien en gebruik van alle kleuren van de regenboog.

Waar wij moeilijk doen over de vraag of Jezus al of niet bestaan heeft, zijn Joodse rabbi's daar duidelijker over. Voor de meesten van hen heeft Jezus niet bestaan en zij erkennen het Nieuwe Testament niet. Er zijn vage teksten in de Talmoed die mogelijk naar een Jezus zouden kunnen verwijzen maar dit kunnen ook plaagstoten naar de Christenen zijn. Het zal veel antisemieten dwars hebben gezeten dat Joods gelovigen het bestaan van Jezus ontkennen. Overigens bedoel ik met Jodendom in dit artikel het Joodse geloof, in al zijn schakeringen, en niet een bevolkingsgroep, als je daar al een scherpe definitie voor zou kunnen geven. Sommigen spreken ook liever van jodenhaat dan antisemitisme omdat ook Arabieren Semieten zijn, maar ik laat dat even zo.

Een probleem bij historici is dat zij kunnen denken rechters te zijn alsof zij uitspraken moeten doen over wat waar en onwaar is ("wie es gewesen ist"). Dit is onwetenschappelijk want in de wetenschap gaat het erom juist de onzekerheden aan te geven. [Zie deze link](#) voor een nadere bespreking.

Een extra probleem ontstaat wanneer onvoldoende onderkend wordt dat bronnen uit de oudheid zijn vertekend door Christenen die de archieven hebben beheerd.

Wetenschappers die ondeugdelijke methoden kiezen en een historische Jezus verdedigen dragen een grote verantwoordelijkheid. Hen is de waanzin van de Shoah niet aan te rekenen maar wel de wetenschappelijke nalatigheid.

Het hangt ook in de lucht wat de definitie van zo'n "historische Jezus" is. Er waren zoveel predikers in die tijd die ook wel gekruisigd zullen zijn, bewijs maar dat er juist één was die Jezus heette en die juist deze "goddelijke vonk tot inspiratie der evangeliën" veroorzaakte. Zie het bovengestelde over Kinderklaas. Je kunt die evangeliën niet als onafhankelijk bewijs hanteren. Het idee van een mensenoffer of zelfopoffering kan ook gebruikt zijn door tekstschrijvers om creatief aan de slag te gaan. Een andere visie: het waren de tekstschrijvers die de goddelijke vonk hadden.

Het boek EWWJ verheldert dat er een alternatieve verklaring bestaat: syncretisme oftewel samenvoeging. Men kan zich een priesterkaste voorstellen die er belang bij had Egyptische, Joodse, Griekse en Romeinse geloven samen te voegen tot iets wat in bredere kring gepredikt kon worden. Astrologie speelt hier een zodanige rol dat je zelfs kunt verdedigen dat de Bijbel een astrologisch boek is.

Bijbelonderzoekers Andrzej Niemojewski (1864-1921) en Arthur Drews (1865-1935) presenteerden in 1909 respectievelijk 1912 de analyse dat de bijbel vol zit met astrologie. Hun werk wordt stelselmatig door theologen genegeerd, want theologen gaan uit van het bestaan van God. Zou hun werk wel het respect hebben ontvangen dat wetenschappelijk werk toch behoort te hebben, dan kan men zich voorstellen dat de periode van 1918-1945 met de Shoah er anders had uitgezien. Voor het Joodse geloof is dan wel weer pijnlijk dat ook

Moses niet bestaan zal hebben. In het Egyptisch staat "mss" voor "de zoon van", met bijv. "Ramses" = "de zoon van Ra (de god van de zon)". Dus "Moses" = "de zoon van (de ongenoemde god)". Dat Jezus de Zoon van God is vindt vertaaltechnisch al een voorbeeld in Mozes.

Deze alternatieve verklaring van syncretisme is nog steeds niet "de waarheid" maar ook met onzekerheid omgeven. Juist het noemen van meer verklaringen helpt te zien dat de oorsprong van het Christendom niet ééndimensionaal is.

Was Erasmus antisemiet ?

Vrijdenker Fred Neerhoff (2010) maakt ons duidelijk dat Erasmus (ca. 1467 - 1536) antisemiet was, [zie hier](#). Hij kan geen "humanist" worden genoemd, in de moderne betekenis van het woord. Neerhoff is geen historicus maar wijst wel op relevante bronnen en teksten. Ik acht zijn informatie schokkend t.a.v. het beeld van tolerantie en ironie dat historici gewoonlijk schetsen. Zie voor kritiek en het antwoord van Neerhoff [alhier](#), en eventueel deze [discussie](#) op [freethinker.nl](#).

Deze [uitzending](#) van Geschiedenis 24 - VPRO OVT van 29 mei 2011 over Erasmus, Spinoza en Multatuli is verrassend aardig. Spinoza lijkt me voor het humanisme cruciaal, want hij beargumenteert dat God beter opgevat kan worden als de natuur zelf. De voorzitter der Vrijdenkers en historicus der oudheid dr. Anton van Hooff verdedigt echter de gelovige Erasmus (minuut 14). Hoe Van Hooff over Erasmus denkt legt hij nader uit in [De Vrijdenker van december 2012 p43](#):

"Wat een ophef hebben sommigen niet gemaakt over het vermeende antisemitisme van Erasmus. Als man van zijn tijd liet hij zich enkele keren laatschuldigend over Joden uit, maar vergeleken met bijvoorbeeld Luther was hij een wonder van gematigdheid."

Het gaat hier niet om een plaatsing in de tijd of een vergelijking met Luther. Het gaat erom wat wij "in onze verlichte tijden van begrip en tolerantie" als antisemitisme kunnen herkennen.

Bij de 500-jarige herdenking van de *Lof der Zotheid* verwijt mede-vrijdenker Jan Bontje dat Neerhoff Erasmus wegzet als [voorloper van de nazi's](#):

"Als je bedenkt dat er liederen zijn die Erasmus in de hoek van de voorlopers van het nazisme plaatsen (Fred Neerhoff, David [Bakker] en Lex Hagenaars doen dat bijv.) dan zijn alle mensen die betrokken zijn bij deze tentoonstelling en lezingen en alle bezoekers volgens deze drie narren dus collaborateurs... Laat dit goed tot u doordringen en besef wat ze voor ... dwaasheid verkondigen."

Bontje geeft echter een verkeerde voorstelling van wat Neerhoff zegt. Het nazisme verlegde het accent van religieus gebaseerd antisemitisme naar raszuiverheid. Er is geen betere manier om dit te zien dan dit artikel van Neerhoff te lezen.

Na vermelding van het antisemitisme hierboven is het relevant te verwijzen naar deze tekst van iemand in Elsevier 2005 "[Het wereldbeeld van Anton van Hooff](#)", waarin zijn woorden als anti-Joods worden uitgelegd. Wanneer ik de tekst van Van Hooff lees acht ik het eerder een onlogische tekst, en zulke teksten laten zich gemakkelijk verkeerd interpreteren, zodat je dit niet meteen als antisemitisme kunt uitleggen. Wanneer Van Hooff echt atheïst is kan hij "de" Joden ook niet nadragen dat zij de Zoon van God hebben laten kruisigen, bijvoorbeeld.

In de Dagelijkse Standaard van 24 september 2012 wijzen David Bakker en Fred Neerhoff op de ongerijmdheid dat Hirsi Ali's protest tegen meisjesmutilatie (niet-Joods) geen respons maar nadien jongensbesnijdenis (ook Joods) wel respons kreeg, [zie hier](#). Wellicht is hier slechts sprake geweest van (onbewust) groeiend inzicht. Bakker en Neerhoff geven slechts een feit. Je zou dit kunnen interpreteren als een stelling dat Van Hooff met zijn DVG slechts wakker worden wanneer antisemitische knoppen worden ingedrukt: maar hopelijk zijn we niet in een klimaat beland waarin het noemen van feiten meteen opgevat wordt als verwijten.

Vrijdenken

Zoals gezegd is in **Bijlage A** toegelicht wat "vrijdenken" is. In Nederland heb je als het ware bij twee leden een kerk en bij drie leden een afsplitsing. Vrijdenken vormt geen uitzondering. Op [deze link](#) las ik een tekst van moderator "PietV." d.d. 24 januari 2011 (12:04) over het functioneren van de vereniging *De Vrije Gedachte* (DVG):

"[Stelling:] "Lanier schreef: Maar ik ben geen lid, dus ik weet niet alle ins en outs van wat er allemaal speelt." [Reactie:] Ik ben wel lid, maar weet net zoveel als jij. Zelden een vereniging meegemaakt die zo slecht communiceert. Een fossiel wat op sterven na dood is. Als secularisatie een groei laat zien. De katholieke kerk worstelt met haar dossiers. Een billboard langs de snelweg een landelijke discussie veroorzaakt. Dan blijf je niet op 600 leden steken maar ga je naar 10.000. Gewoon een keiharde doelstelling. Effectief leiderschap en stevast nadenken over je plek in de samenleving. Hoe je die kan versterken en verder kan uitbouwen. Er is genoeg kennis in de achterban. Maar men gedraagt zich liever als een stel verwerende kleuters. Die voortkabbelen op een traditie die al meer dan 100 jaar bestaat."

Het lijkt een *understatement*.

Waar EWWJ vraagtekens plaatst bij het bestaan van een historische Jezus zou je belangstelling bij vrijdenkers verwachten. Wanneer dat niet zo blijkt te zijn, dan vergt dat een verklaring.

Ik bespreek drie gevallen bij de vrijdenkers: (1) Julius Caesar, (2) Zwartboek, (3) EWWJ.

(1) Gaf de verering van Julius Caesar aanleiding tot een Joodse Jezus ?

Laten we "Jezus Christus" afkorten als JCh, of beter JX met de Griekse "Chi" geschreven als X. We kunnen "Julius Caesar" afkorten als JC. Sommigen vragen zich af: geldt JX = JC ?

Ik verwijs naar boeken die ik (nog) niet gelezen heb maar waarover ik wat discussie las. Ik ben, nogmaals, geen historicus maar stel me voor deze sectie op als verslaggever met kritische vragen. (i) Stefan Weinstock, "Divus Julius", Clarendon Press, Oxford (1971), beschrijft hoe Julius Caesar na de moord tot god werd verklaard en er een cultus werd bevorderd. Mij is nog onduidelijk welke link hij naar het Nieuwe Testament legt. Nadien kwamen drie boeken in de publiciteit die wel duidelijk zo'n link leggen. (ii) Francesco Carotta, "Was Jezus Caesar ?", (1988, 1999), (iii) Gary Courtney, "Et tu, Judas", (2004), (iv) Joseph Atwill, met "Caesar's Messiah" (2006). Een aardige inleiding is [hier](#), en let op de rol van drie families: Flavius in Rome, Herodes in Jerusalem en "Alexander" in Alexandrië. Merk op dat de Romeinen de gewoonte hadden om koningszonen als gijzelaars naar Rome te nemen en daar een Romeinse opvoeding te geven, zodat de nauwe banden tussen zulke hoogstaande families geen verbazing wekken.

Wat Atwill schrijft lijkt me vooralsnog niet zo sterk. Hij stelt dat de evangeliën bedoeld zijn als parodie, maar onduidelijk blijft wat dan geparodieerd wordt. Maar wellicht heeft hij interessante invalshoeken, en je moet nooit het kind met het badwater weggoien.

Laten we kijken naar kritiek op Carotta door Bernard Vermet, op de website van [Maria Trepp](#) 2008/04. We lezen ook dat Gary Courtney verzucht dat Carotta's "redeneren" gewoon krom is. Hier komt de didactiek (der wiskunde) weer om de hoek kijken. Ik heb vaak meegemaakt dat leerlingen, en bijv. alfa's of dyslecten, kromme teksten neerzetten. Wanneer je met wat extra aandacht probeert hen te begrijpen blijkt regelmatig dat ze toch iets zinvol bedoelen, zonder het mooier te maken dan het is. (Soms blijkt ook dat je zelf aanleiding tot een misverstand was.)

Vermet: "Het beste voorbeeld van Carotta's onvermogen om logisch na te kunnen denken staat al direct halverwege de eerste pagina van zijn boek: "Daar [!!!]"

dergelijke voorstellingen [van diep lijden] typisch voor Jezus Christus zijn en niet voor Julius Caesar, rees de vraag of Jezus nog andere elementen van de vóór hem geboren Caesar zou hebben overgenomen." (p. 5)"

In zijn recensie van de film door Jan van Friesland geeft Vermet het voorbeeld van windmolens: "Omdat zo'n molen typisch is voor Nederland, maar niet voor België, rees de vraag of Nederland nog andere elementen van België zou hebben overgenomen???"

Inderdaad, zoals Carotta het opschrijft is het onlogisch.

Mijn reconstructie van wat bedoeld kan worden is: (i) Jezus kennen we vooral met eigenschappen A, te weten A1, A2, (ii) Caesar kennen we vooral met eigenschappen B maar hij heeft toch ook wat eigenschappen A, te weten a1, a2, (iii) Waar we verwantschap A1 ~ a1 zien, onderzoeken we of we meer van zulke verwantschappen kunnen vinden.

Is dit een bruikbare reconstructie ? Ja, want wanneer we kijken naar wat Carotta vervolgens doet, dan past het.

Dus we kunnen hem geen onvoldoende voor logisch denken geven zoals Vermet doet, maar wel een onvoldoende voor taalgebruik - maar wellicht heeft hij zich toch goed uitgedrukt, want we hebben kunnen reconstrueren wat hij bedoelde.

Wat Vermet doet is natuurlijk mogelijk: een kromme tekst pakken en de auteur gebrek aan logisch denken toekennen. Het valt te hopen dat Vermet dat niet doet met zijn leerlingen. Zulke intolerantie lijkt me sowieso onprettig voor het maatschappelijk klimaat en de vooruitgang der wetenschap.

Dit laat onverlet dat het voor iedereen een ramp kan zijn een tekst door te moeten werken van zo'n krom schrijvende auteur. Niet alleen kan het echt onzin zijn of is er slechts een enkele parel maar vind je die niet. Vaak is het dan een aanpak om te kijken naar de hoofdlijn en in ieder geval daarop te reageren.

Carotta (wikipedia) kreeg in Nederland een heldenontvangst van architectuurhistoricus en publicist Thomas von der Dunk (Vrij Nederland 2002), hoogleraar recht Paul Cliteur en rechtsfilosoof Andreas Kinniging en filmer Jan van Friesland. Er is amusante kritiek van Gert J. Peelen (Volkskrant 2003).

Relevant voor de vrijdenkers is de bespreking door Van Hooff (Academische Boekengids, Skepter). Waar Von der Dunk schreef van "doorwrochte en rijk geannoteerde studie" (maar wel op meer studie aandrang), spreekt de klassiek historicus *rücksichtlos* van "pseudowetenschap". Kern voor Van Hooff is een passage van Tacitus die toch wel degelijk een historische Jezus zou geven. Wanneer er een historische Jezus is geweest dan zou een invloed vanuit Divus Julius niet meer aan de orde zijn. Is dat zo ? Wanneer er een historische Nicolaas van Myra is geweest dan zou invloed vanuit Wodan en Sleipnir niet meer aan de orde zijn ? Het idee dat Nicolaas over daken rijdt komt ... waarvandaan ? Paul Cliteur sprak van "stalking" en vertrok bij DVG toen Van Hooff tot voorzitter werd gekozen. (Een rol kan hebben gespeeld dat Cliteur ook meer protest tegen de politieke-islam wilde zien en dat DVG daarin terughoudend is.)

In bovenaangehaalde uitzending van Geschiedenis 24 minuut 1.14 stelt Van Hooff dat Jezus een "mythe" is. Voor een mythe geldt dat dit niet bestaan heeft, hij bedoelt "legende". Want hij zegt ook dat Jezus heeft bestaan als "guru en één van heilige mannen waarvan de wereld vol van is". Beter zou zijn dat hij zou onderkennen dat Jezus inderdaad een mythe is, en dus niet heeft bestaan. (Ik kan niet beoordelen of wat hij stelt over "we hebben het geprobeerd t.a.v. de islam" correct is in verhouding tot de uitspraken van Paul Cliteur over de Islam.)

Het weerwoord van Carotta komt me niet sterk over. Wellicht is het boek beter, maar de reactie op internet geeft een filologisch argument zonder adequate inleiding voor leken.

Filologisch kun je klankwisselingen als i ~ e en Christus ~ Kerst wel voorstellen. Carotta brengt "chrestiani" in verband met "crestai" dat "woekeren" zou betekenen, en dat in verband staat met het Italiaanse "fare la cresta" = "oplichten". Mijn associatie is met het Engelse "crest" = "top", aldus het afromen (en zie het "skimmen" van giropasjes). Ik ben geneigd met Van Hooff mee te gaan dat "volgelingen van woekeraars" onzinnig is. Maar ik ben geen filoloog. Ik zie het ook als een rare discussie. Wanneer Caesar (keizer) op de Ides van maart 44 vC vermoord wordt, en wanneer de verering van Divus Julius bijdraagt tot een cultus rondom een "christos" (gezalvde), dan kunnen er een eeuw later bij de brand van Rome in 64 nC best Christenen in Rome zijn die Nero als zondebokken kan aanwijzen.

(Wat leerlingen leuk vinden: Het computerprogramma Nero is voor het branden van CD-ROMs. Astro-theologisch: Ides ~ Judas, de 12 apostelen hebben hun 12 tekens, Judas heeft Pisces, 20 feb - 20 maart. Laat ik ook melden dat er op internet een discussie is over het Egyptisch "KRS" dat "begraven" betekent. Wanneer Egyptenaren begraven komt er ook balsemen bij, of "zalven". Wellicht met "Christos" = "gezalvde" een gezamenlijke Indo-Europese wortel maar dan al duizende jaren geleden. In 64 nC is het de Romeinse gewoonte te cremieren, maar Rome kan ook kolonies van Egyptenaren en Joden hebben die begraven en die zo weerzin oproepen. Ik heb nog niet gezien of bij "KRS" ook een "T" kan komen, met dan "chrestiani" ~ "aanhangers van begraven op oosterse wijze". Waarbij de verklaring van Tacitus over Pilatus altijd latere invoeging door een Christelijke klerk kan zijn. Er is weinig tegen fantasie voor het opwerpen van hypothesen, als het maar met enige kennis gedaan wordt, en mijn kennis komt hierover nu van het internet.)

Dat laat ook overlet dat mij nog onduidelijk is wat ik ervan moet denken. In volgorde te lezen is denkkelijk: EWWJ, Casey (*Jesus. Evidence and Argument or Mythicist Myths?*), Weinstock, Courtney, Carotta, Atwill. Het Christendom is toch verrassend snel opgekomen en Divus Julius kan een rol hebben gespeeld bij het syncretisme met oude godsdiensten en astrologische voorstellingen.

(2) Waar zijn de Vrijdenkers mee bezig ?

Op de site van DVG vond ik verklaringen over een afsplitsing, zie "*De Vrijdenker*" 2010 mei, juni, juli, november en 2011 mei. Ik heb een groot deel van de dossiers van die afsplitsing door David Bakker, Lex Hagenaars en Fred Neerhoff (verder BHN) op de website vrijdenkersforum.nl gelezen, zowel t.a.v. De Vrije Gedachte als Freethinker.nl. Mijn informatie blijft onvolledig. Ik hoef verder geen oordeel over details te vellen, dat is niet aan de orde.

BHN werden geëxcommuniceerd bij DVG door het bestuur onder leiding van Van Hooff. Klaarblijkelijk heeft Van Hooff als voorzitter het vertrouwen van zijn 600 leden, maar de enige conclusie is dan dat die 600 leden er niet in slagen een open en vrije vereniging tot stand te brengen.

Op vrijdenkersforum.nl staat een zwartboek. Daarin staat ook: "NB. Neerhoff heeft in zijn artikel overigens niet beweerd dat Erasmus "antisemiet" was, maar - in navolging van de historicus Jonathan Israel - dat Erasmus beschouwd kan worden als voorloper van het 16-de eeuwse antisemitisme!" (p2)

Maar in samenvatting en tekst wordt wel degelijk gesproken over "jodenhaat". Bijv. zou Erasmus hebben geschreven: "Als jodenhaat de echte christen legitimeert, dan zijn wij allen voortreffelijke christenen." (ontleend aan NRC Handelsblad, De heilige Erasmus, 27/08/1995).

Kunnen we "jodenhaat" en "antisemitisme" niet gelijk stellen, is hier taxonomie ?

Zie hier voor hun verantwoording voor de situatie. Die begint met *niet-ingrijpen* door Van Hooff bij persoonlijke aanvallen door één of meer DVG-leden op externe websites. Die aanvallen gebeurden vanaf mei 2009. Men kan zich afvragen waarom Van Hooff niet ingreep. Een formeel argument is dat het externe websites betrof. Is het de taak van een voorzitter om formele argumenten te hanteren ?

Het artikel van Neerhoff over Erasmus ontstond door een uitnodiging in april 2009 en was beschikbaar medio september 2009. Mijn indruk is dat de kwestie-Erasmus een belangrijke

rol speelde bij de verwijdering en uiteindelijke excommunicatie. Het zou tenminste wat meer inhoud geven aan de kwestie. Erasmus wordt ook door het Humanistisch Verbond gewaardeerd en Van Hooff blijkt veel aan de samenwerking te hechten. Het kantoor van DVG is verplaatst van Rotterdam naar de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht. Maar ik weet er verder weinig van, en wellicht dat toekomstige historici meer nadruk zullen leggen op de Islam als splijtzwam binnen Nederlandse instituties.

Wanneer er geen oorzaak in de inhoud valt te vinden dan vallen we terug op mismanagement. Van Hooff publiceerde in "De Vrijdenker" 2010-7 uit email-verkeer van BHN, maar dat betrof geen wetenschappelijk gesprek, en betrof bovendien een gesprek waaraan hijzelf niet deelnam. Ik schrik zelf ook wel van het taalgebruik van BHN, maar ik schrik ook van Van Hooff's qualificaties van "deloyaal" en "kwade trouw": want dat haalt die emails uit de context dat betrokkenen zich klaarblijkelijk onheus en met leugens behandeld en persoonlijk aangevallen zagen. Vergelijk de frustratie van Youp van 't Hek met de "klantenservie" van T-Mobile in 2010.

De fout van de voorzitter is dat hij zich tot rechter in eigen zaak maakt. Een voorstel tot een commissie van goede diensten wordt in stemming gebracht en bij meerderheid verworpen: maar dat is de verkeerde manier om met een minderheid om te gaan. De vereniging *De Vrije Gedachte* heeft weinig begrepen van de Trias Politica en de scheiding der machten.

Je kunt je afvragen of BHN effectief hebben opgetreden. Maar ik kan ook hun ervaring onderschrijven dat je soms weinig keus hebt wanneer zaken uit hun verband worden getrokken en verkeerd voorgesteld, en dergelijke. Een advies tot grotere wellevendheid kan geen kwaad.

In **Bijlage C** nog enkele opmerkingen.

(3) Hoe gaat De Vrije Gedachte om met EWWJ ?

De vorige secties steunen mede op een onafhankelijke eigen ervaring met voorzitter en bestuur van DVG, die de strekking namelijk bevestigt dat DVG een probleem heeft.

Vorig jaar stuurde ik een email aan DVG met kennisgeving omtrent EWWJ, en had daarbij achterhaald dat de voorzitter Anton van Hooff heette. Ik verkeer niet in kringen van georganiseerde vrijdenkers, ben geen lid. Afgelopen april zond ik een herinnering. Op 22 april ontving ik een email van Van Hooff waarin hij plompverloren mijn competentie in twijfel trok en daarbij meteen kopie deed aan zeven mensen die ik niet kende.

(a) Ik heb DVG niet benaderd ter wetenschappelijke toetsing van EWWJ. Mijn email aan hen was gericht op bekendmaking van het bestaan van EWWJ. Hoe men daar verder mee omgaat is aan hen. Ik had wel verzocht het door te sturen aan het maandblad.

(b) Het kan echter niet zo zijn dat Van Hooff reageert door mijn competentie in twijfel te trekken. Wanneer je vragen hebt dan doe je eerst een poging om helderheid te krijgen. Wellicht is een zevental meelezers een kleine interne kring maar de doorwerking naar buiten kan groot zijn. (Ik ben geneigd toe te voegen: *zonder te lezen*. Maar ook wanneer je leest lijkt het me niet correct om mijn competentie in twijfel te trekken.)

(c) In emails protesteerde ik tegen (b). Er begon vervolgens een discussie over de wetenschappelijke status van bewijzen voor het bestaan van een historische Jezus. Van Hooff stelt dat het bestaan "historisch bewezen" is en dat ik als schoenmaker bij mijn leest moet blijven. Ik leg uit dat hij e.e.a. niet zó kan stellen en ook niet aan anderen zo kan voorstellen. Het email-verkeer met Van Hooff heeft een wetenschappelijke status: (c1) omdat hij mijn competentie omtrent de didactiek van wiskunde belasterde en niet bereid was te corrigeren, en (c2) wegens die discussie over de wetenschappelijke bewijzen.

(d) Ik heb ook vroegtijdig in dat email-verkeer aangegeven dat mediation door anderen wenselijk was, dat publicatie van de emails wellicht onvermijdelijk was. Ik heb een commissie van goede diensten voorgesteld. Het bestuur van DVG ging daar niet op in.

(e) Ik ontkom niet aan het publiceren van het email-verkeer. Hier staat mijn **protest** tegen Van Hooff's wetenschappelijk wangedrag alsmede het niet-ingrijpen door het bestuur.

(f) Ik ben zeer ongelukkig met zulk publiceren van email-verkeer, want als precedent zouden anderen minder ontspannen aan je kunnen gaan schrijven, waardoor zij wellicht niet zeggen wat zij werkelijk denken. In dit geval betreft het echter wetenschap. In email-verkeer met / over wetenschap mag je verwachten dat wetenschappers zich fatsoenlijk en transparant opstellen. Deze publicatie dient mijn verdediging via het aantonen van wetenschappelijk wangedrag.

Na de email-ontmoeting met Van Hooff leverde Google mij meer informatie op over Van Hooff's visie en gedrag, en hoe enkele anderen daarover denken. Ik heb verwijzingen opgenomen in bovenstaande tekst en bovenaangehaald protest.

Voor het betere begrip van dit artikel: In dit artikel plaats ik de non-respons op EWWJ in een algemeen kader, met bijzondere aandacht voor de Vrijdenkers. Het gaat mij niet specifiek om de Vrijdenkers maar zij hebben "gereageerd", en bestudering van die reactie helpt wellicht te begrijpen waarom anderen niet reageren.

Een mens gaat denken aan Jekyll & Hyde. In gepubliceerde teksten kan Van Hooff een fatsoenlijk gezicht presenteren maar het email-verkeer toont zuigen en lasteren. Ik heb er geen ander woord voor dan wetenschappelijk wangedrag.

Het fatsoenlijke gezicht is op een bepaald punt vervolgens ook incompetentie. Van Hooff stelt dat er een historische Jezus zou zijn. Hij is historicus maar hanteert een ondeugdelijke methode. Met andere woorden: hij hanteert "de historische methode" die dus ondeugdelijk blijkt. Hij speelt rechter terwijl dat onwetenschappelijk is. Een tweede punt is dat hij andersluidende informatie tegenhoudt en doodzwijgt. De juiste houding zou zijn alle informatie te geven en voors & tegens benoemen.

PM 1. Wanneer een alcoholist zegt dat alcohol slecht is dan klinkt dat psychologisch overtuigender dan wanneer de blauwe knoop dit zegt. In werkelijkheid ligt het probleem eerder in zelfbeheersing dan alcohol. Hoe dan ook, psychologisch schijnt het respect te oogsten wanneer juist een atheïst stelt dat er een historische Jezus zou zijn. In feite geeft Van Hooff zijn publiek verkeerde informatie en worden de verkeerde psychologische knoppen ingedrukt. Van Hooff is zich bewust van het psychologisch effect, en m.i. zou hij eerder extra voorzichtig moeten zijn en desinformatie over de onzekerheid te vermijden.

PM 2. Aanleiding tot dit email-dispuut tussen Van Hooff en mij was zijn gebruik van Tacitus over Jezus in een artikel van hem over Carotta in het blad Skepter, oorspronkelijk 2002, met een toevoeging 2007. Ik had me toen en heb me nu nog steeds niet in Carotta verdiept maar heb wel gekeken naar wat Van Hooff over Tacitus zegt. Van Hooff stelt, zie hier:

"De serieuze onderzoeker kijkt of een theorie gefalsifieerd kan worden. Kan dat? Jawel, Carotta's kaartenhuis wordt omvergeblazen door het getuigenis van Tacitus."

Dit is een onjuist gebruik van het begrip falsifiëren uit de wetenschapsfilosofie. Een theorie is bijv. de "wet van de zwaartekracht". De vraag of Jezus bestaan heeft is de vraag naar een feit. Vaststellen of feiten zich hebben voorgedaan is wat anders dan het toetsen van theorieën. Je kunt niet stellen dat een feit vastgesteld is wanneer je er niet in slaagt het tegendeel te bewijzen.

De redactie van Skepter schrijft in een email aan me van 29 april 2014:

"Het is niet zo dat wij alle stukken in Skepter doorvlooiën en zin voor zin nagaan of het wel kan. Indertijd (we spreken over de zomer van 2002) was Carotta in het nieuws, en dat was reden genoeg om iemand die zich met de zaak bemoeid had en er ook iets van wist het woord te geven. Als u denkt dat we 12 jaar na dato nog ingezonden brieven gaan publiceren die vallen over een (1) zinnetje van toen, dan heeft u het mis."

Dit is een curieuze reactie.

- (a) Het is een belangrijk zinnetje, dat geeft Van Hooff zelf ook aan.
- (b) De fout staat op het internet en onschuldigen zullen erdoor misleid worden.
- (c) Het was al fout in 2002, zie mijn verwijzing naar Niemojewski (1864-1921) en Drews (1865-1935). Heeft Skepter echt geen sjoerge van wat hier gebeurt? De keuze van "iemand die er ook iets van wist" is een wankele.
- (d) In welk jaar is Van Hooff voorzitter van DVG geworden? (Ik verkeer niet in die kringen.) Was zijn reputatie verworven in een ondeugdelijk proces (zie PM 1)?
- (e) Het is geen ingezonden brief maar een heus (concept-) artikel "*Trefzeker afschieten van onzin over Jezus*", opgenomen in eerder aangehaald **protest**.

Laten we nu terugkijken op de drie bovenstaande secties over Caesar, Zwartboek en EWWJ.

We bereiken nu een punt waarin we ook naar de amusante kant van de zaak kunnen kijken. Waar gaat dit alles nu over? Een verstandig mens zegt: zoals de Vrijdenkers ermee omgaan gaat het nergens over. We moeten denken aan de Vereniging van Verkeersvliegers met voorzitter Baksteen, die ongetwijfeld goed werk doet, maar de combinatie van namen doet glimlachen. Of aan de Vereniging van Verlegen Mensen en een voorzitter die niets durft te zeggen. Nu dan *De Vrije Gedachte* waarin vrije gedachten geëxcommuniceerd worden ... Laten we hierop doorfantaseren. Denk aan een Vereniging van Mensen met Lange Tenen. Of aan de jaarlijkse bijeenkomst van de Vereniging om Elkaar de Tent uit te Vechten. Deze club leeft in onmin met de Vereniging ter Oefening van de Kunst van Elkaar Beledigen. Of de Bond tegen Godsdienstwaanzin waarin andere waanzinnigen verenigd zijn ...

Aan de ene kant is dus bestuurlijk onvermogen, terwijl aan de andere kant een rijke maatschappelijke vraag naar zingeving bestaat. Bij afnemend Christelijk geloof gaan theologen diversificeren naar iets-isme, zie de *Nacht van de Theologie*. Het valt op dat GroenLinks nog een religieuze werkgroep uit de tijd van de PPR heeft, <http://www.linkerwang.nl>, en de PvdA nu de <http://www.banningvereniging.nl>. Er is ook een heel circuit t.b.v. lessen levensbeschouwing voor de basisschool. De scheiding van kerk en staat heeft een beperkte betekenis, want het mag toch niet zo zijn dat een religieuze stroming de jeugd mag opvoeden in waanzin (wellicht anders dan Kinderklaas). Zie wederom eerder aangehaalde overzicht van instellingen die allemaal wel aan dit onderwerp raken.

Ter besluit

Het essay *De eenvoudige wiskunde van Jezus* doet een voorstel tot een interdisciplinair project voor het onderwijs door docenten wiskunde, geschiedenis, maatschappijleer, filosofie en levensbeschouwing.

Het essay ontmoette desinteresse, die blijkbaar kan worden verklaard uit misverstanden en denklijk enkele vooroordelen. Bij de Vrijdenkers treffen we ook incompetentie, laster en ander wangedrag. Deze constatering volgt uit het overzicht en het bovenstaande.

Bij het overzien van het bovenstaande komt de gedachte op aan een denktank, als een kanaal tussen wetenschap en burgers. Veel wetenschappers ontwikkelen inzichten die niet verder komen dan de wetenschap. Bied hen een forum om gedachten over te brengen naar het grotere publiek. Ontwikkel een weblog / tijdschrift met seminars en fora en dergelijke. Er is een wereld te winnen. De universiteiten hebben al een Studium Generale maar zouden verker kunnen gaan met de Wetenschapswinkel. Er is zelfs ook de Universiteit voor Humanistiek. Maar ook daar bestond blijkbaar geen interesse voor *De eenvoudige wiskunde van Jezus*. Alsof het wiel van "goed luisteren" steeds opnieuw moet worden uitgevonden.

Nu Christendom, Jodendom en Islam weer te maken krijgen met geloofsfanatici, die de leer boven de ervaring stellen, is het extra belangrijk meer aandacht te geven aan de wortels van deze religies. Wanneer Christenen in Europa afscheid nemen van het traditionele geloof in Jezus dan staat het continent sterker tegenover de fanatici uit die andere stromingen, want je kunt een geloof beter confronteren met wetenschappelijke twijfel dan met de zekerheid van een ander geloof. Wie een vervanging voor een geloof zoekt kan altijd in de politiek terecht met de zoektocht naar een betere samenleving.

Wetenschap en astronomie zijn in versnelling geraakt en de afstand tussen geloof en wetenschap is erg groot geworden. De kerken, priesters en theologen negeren of verzwijgen de astrologische basis van de bijbel. Deze afstand is in strijd met de openheid van de samenleving en biedt teveel kansen voor opkomend fanatisme.

De samenleving gaat zo niet goed om met religie en de kritiek daarop. Hoeveel aandacht en discussie er nu ook is, bijvoorbeeld met de nieuwe paus of Geert Wilders en zijn islamkritiek, er zijn nog steeds zaken die nauwelijks bespreekbaar zijn, en met name de astrologische basis van de bijbel. Wanneer meer aandacht bestaat voor de vroeg-wetenschappelijke wortels van het geloof kan de angel van het fanatisme er gemakkelijker uitgehaald worden, en kan op een meer verlichte wijze naar de kwesties van leven en dood, geloof en eeuwigheid gekeken worden.

We zijn gediend met een open samenleving waarin wederzijds respect bestaat zodat fanatisme weinig kans krijgt. Van de geloofsfanatici valt tegenwoordig vooral de politieke-islam op. Aan het bestaan van Israël zijn we gewend maar deze staat vindt zijn oorsprong ook in het Joods geloof, en er bestaat een beweging voor de bouw van de Derde Tempel in Jerusalem die tot beroering kan leiden. Het Christendom heeft momenteel een tolerante fase in een gewelddadiger historie maar veel soldaten strijden nog steeds voor God & Country. De Katholieke Kerk is met Paus Franciscus alweer begonnen aan nieuwe zending. Wanneer het ene geloof fanatieker wordt kan het andere misschien niet achterblijven.

Men kan slechts hopen dat het tij ten goede keert. Ten aanzien van geloof en levensbeschouwing bestaan er serieuze vragen en te hopen valt dat deze zorgvuldigheid besproken kunnen worden ten behoeve van goed onderwijs. Er ligt een heel terrein braak. We hebben twee vaste punten: ten eerste de wetenschappelijke methode en traditie, met openheid, hoor en wederhoor (wat iets anders is dan de bureaucratie der huidige academia) en ten tweede wellevendheid met onder meer de Gulden Regel.

Bijlage A. Agnosme, Atheïsme, Humanisme en Vrijdenkerij

Op het Vrijdenkersforum.nl vinden we een manifest met nader onderscheid van stromingen. Het lijkt op het onderscheid tussen rekkelijken en preciezen. Is het niet eenvoudiger vast te houden aan alleen het onderscheid tussen geloof, agnosme en atheïsme? Maar laten we er een tabel van maken en zien of het iets verheldert.

	<i>Geloof in God</i>	<i>Geloof in iets</i>	<i>Geloof in "niets"</i>	<i>Agnosme</i>
God bestaat	Religies	kan niet	kan niet	misschien
Mens centraal	Humanisme (H)	H / AH	AH / VD	meestal (H)

Voor Humanisten (H) is de cruciale vraag of je God of de Mens centraal stelt. Het is opmerkelijk dat dit aansluit bij de twee geboden die Jezus geeft (Matteus 22:36-40): eert God en heb de naaste lief als jezelf. Dus voor Jezus is deze tabel onjuist want je moet beide doen. (Hij wijkt wel af van de tien geboden van Mozes.)

De religies stellen *de facto* God centraal, ook het Christendom met hun twee geboden.

Wanneer je in "iets" gelooft dan verschilt dat van een geloof in God, en kun je God niet centraal stellen. We negeren "ik ben een god in het diepst van mijn gedachten".

De mensen die in "iets" geloven zullen geneigd zijn de Mens centraal te stellen. De tabel negeert dat zij "iets" centraal zouden kunnen stellen.

Het Humanisme (H) stelt de Mens centraal, en dan maakt het niet uit of je in God of iets of niets gelooft. De Atheïstisch Humanisten (AH) geloven niet in God, maar wellicht nog in astrologie of reïncarnatie en dergelijke. De "vrijdenkerij" (VD) wijst die vaagheden ook af. De houding is dat men "niets" gelooft, ook al is het de vraag of dit menselijkerwijs wel kan. Wellicht is VD ook een soort geloof.

Het Agnosme roept dat men het niet weet. Het Agnosme zal zelden God centraal stellen en kiest meestal voor de Mens (wat humanisten dan weer "humanistisch" vinden).

(PM. In gesproken taal verdwijnt snel het verschil tussen "vrij denken" en "vrijdenken". Velen maken ook zo'n vergissing in geschreven taal. Ik maak daarom bezwaar tegen de term "vrijdenken". Het is onjuist dat dit woord zo in de sfeer van atheïsme wordt getrokken. De term bestaat uit een combinatie van twee woorden die eigen betekenissen hebben, en de samenstelling geeft geen verrijking maar vernietiging van betekenis. In het gewone Nederlands kan een gelovige ook wel eens vrij denken, zonder meteen vrijdenker te zijn. Het woord heeft wellicht een geuzen-achtige oorsprong maar blijft anti-communicatief.)

Met deze begrippen wordt deze discussie van Humanisten versus Vrijdenkers wat begrijpelijker.

Het vrijdenkersforum.nl suggereert dat dr. Anton van Hooff van De Vrije Gedachte nog een aparte ethiek t.a.v. de vrijheid van meningsuiting hanteert. Hij legt nl. de nadruk op "vrij denken" en niet op "vrij spreken". Wellicht moet de tabel in het vakje H / AH uitgebreid worden tot H / AH / AvH, afhankelijk van de vraag in hoeverre je dit als "geloof" kunt zien, maar wellicht een extra rij of een derde dimensie.

Het Vrijdenkersforum.nl (VD) stelt dat de ethiek van slechts de Gulden Regel volstaat en dat er eigenlijk geen beperking aan die vrijheid van meningsuiting mag zijn. Vrij denken lukt pas wanneer je ook vrij kunt spreken. In de tabel staat VD dus nog ietwat in afwijking tot AvH. Wellicht had men zich Vrijsprekersforum.nl (VS) moeten noemen? Willen vasthouden aan een plek in de traditie van het vrijdenken is echter ook wel begrijpelijk.

Het punt blijft dat ik niet zo goed weet wat ik met dit alles aanmoet. Sommigen hebben ook allerlei discussies over *voetwassen of gebruik van rente*, enzovoorts. Dit is niet mijn ambiance.

Ik geloof niet in een God en allerlei andere wonderlijke zaken, maar ik ben tegelijkertijd wel weer zo skeptisch dat ik er rekening mee houd dat ik, wellicht zonder het zelf te weten, toch wel weer in iets zou kunnen geloven. Bijvoorbeeld hoop ik dat de wereld beter wordt. Is hoop een vorm van geloven? Ook denk ik dat "men" over een miljoen jaar wel meer zal weten, en acht ik enkele andere vragen veel relevanter voor het hier en nu.

Voor het gesprek met degenen die in een God geloven beschouw ik het als effectieve communicatie dat ik kan zeggen dat ik als wetenschapper *agnost* ben en als privé persoon *atheïst*. Zie de eerste alinea van dit artikel.

Let wel, wetenschap verklaart vanuit "weten" en doet geen beroep op het bestaan van een God. Theologen doen dat wel, en dat is dus geen wetenschap. Laten we de term theonomie gebruiken voor studie van hoe mensen omgaan met een geloof in God.

Overigens lees ik in "De Vrijdenker" (blad van DVG) oktober 2013 p 39 dat Jan van der Werff meent dat alleen "*Er is geen god*" verantwoord want falsifieerbaar zou zijn, want wijs God maar aan. Hij meent dat "*Er is een god*" niet falsifieerbaar is want hoe bewijs je afwezigheid?

Ik vind dat te eenvoudig. Het criterium van falsificatie werkt hier niet. Het hangt ervan af wat je als bewijs accepteert. Velen accepteren bijv. een "bijna dood ervaring" om te denken dat er na de dood nog iets is. Een gelovige kan van alles accepteren. Mij lijkt het verder een nutteloze discussie.

De collectieve discussiedomeinen zijn wetenschap en politiek, en het persoonlijke is privé en geen terrein voor discussie maar belijdenis. Ik adviseer mensen skeptisch te blijven.

Het onderscheid tussen privé en wetenschap en politiek maakt de situatie complexer dan de tabel hierover. De meeste mensen hebben overigens geen wetenschappelijke training maar zullen op een elementair niveau toch het onderscheid ervaren tussen wat ze geloven over de tastbare werkelijkheid en wat ze geloven van de verhalen die religies en dergelijke vertellen.

Een voorbeeld is de onzin die deze wetenschapsjournalisten kritikloos overschrijven: "Religie is een fundamentele levensbehoefte. Mensen hebben een God nodig om diepe betekenis te geven aan hun leven. De god van het Christendom vervulde de meeste menselijke behoeften en werd daarom 'gekozen' als 'ware' godsdienst. Dat schrijft Selina O'Grady in haar nieuwste boek 'En de mens schiep God'." Scientias.nl 1 april 2013 (maar geen aprilgrap).

O'Grady mag natuurlijk schrijven wat ze wil maar dit is geen wetenschap. Met een beter onderwijs zou zulke onzin minder kans krijgen. Fundamentele levensbehoefte voor het menselijke brein zijn sociale geborgenheid en communicatie over levensvragen. Religie speelt daarop in maar is slechts één van de mogelijkheden.

Bijlage B. Achtergrond van de auteur

Als wetenschapper ben ik onafhankelijk maar er bestaat een bepaalde afhankelijkheid, namelijk van de CPB-kwestie waardoor mijn maatschappelijk gezag ondergraven is. Überhaupt ontmoet mijn werk verrassend vaak oneigenlijke argumenten, en is daardoor controversieel (gemaakt) of stelselmatig verzwegen.

De gangbare reactie van velen bij het horen van *'iets aparts'* is het af te wijzen in plaats van vragen te stellen. Met zulk gedrag krijg je het Nederland zoals het nu is.

Laat ik wat punten t.a.v. mijn werk noemen:

(1) De logica, met de leugenaarsparadox en de stelling van Gödel, en de onzin die daarover verteld wordt door verdwaalde logici en wiskundigen, en door anderen die hen napraten: [zie hier](#)

(2) Het falen van het onderwijs in wiskunde, met tot abstractie opgeleide wiskundigen die niet geleerd hebben om te gaan met reëel bestaande leerlingen, en die hun cognitieve dissonantie oplossen door vast te houden aan niet-didactische tradities, of die zonder empirisch onderzoek wat nieuws verzinnen zoals "realistische wiskunde" (Hans Freudenthal), [zie hier](#)

(3) Mijn advies tot een parlementaire enquête naar de censuur van de wetenschap door de directie van het Centraal Planbureau (CPB) sinds 1990, [zie hier](#), een advies tot boycot van Nederland tot die censuur is opgelost, [zie hier](#), een advies tot ontslag der hoogleraren economie, [zie hier](#), en uitleg wat natuurkundigen kunnen doen, [zie hier](#). Besef dat de huidige economische, sociale en politieke crisis mijn analyse bevestigt, en dat die analyse nuttig is om uit de crisis te komen

(4) Tegenhouden van diezelfde analyse sinds 1990/91 door de Wiardi Beckman Stichting van de PvdA, [zie hier](#) (met ook het opzeggen van mijn lidmaatschap 1975-1991 van die partij)

(5) De ondemocratische kroonjuwelen van D66, [zie hier](#), de volksmisleiding en kadaverdiscipline bij de SP, [zie hier](#). Er is natuurlijk ook de VVD met Gerrit Zalm, die als directeur van het CPB bovenstaande censuur begon en daarna met de euro meeding, [zie hier](#)

(6) Sinds 1992: Kinderklaas & Malle Piet in plaats van Sinterklaas & Zwarte Piet, [zie hier](#)

(7) Vrijheid van meningsuiting betekent ook een verplichting tot luisteren, [zie hier](#). Bekijk de rol van laster in de Nederlandse samenleving, [zie hier](#), en voor de vertrouwenscrisis [zie hier](#)

(8) Een suggestie t.a.v. de Antillen, [zie hier](#)

(9) Protest tegen Joost Niemöller en het gif t.a.v. de migratie, [zie hier](#)

(10) De gevolgen van mijn analyse voor de maatschappelijke gezondheid (-szorg), [zie hier](#)

(11) De kwestie van Lucia de B. is niet volledig opgelost wanneer het falen der medici en rechters onbesproken blijft, [zie hier](#). Ook de fouten in het proces van Volkert van der Graaf dienen hersteld te worden waar hij denkelijk ten onrechte (over een aantal jaren volledig) vrijkomt, [zie hier](#).

Bijlage C. De afgesplitste website vrijdenkersforum.nl

Dit forum blijkt vooral over ditjes en datjes te gaan met vooral de drie geëxcommuniceerden als deelnemers. De heren nemen het nieuws door, niet in het café maar digitaal.

Hagenaars meldt: "Je weet toch dat dit forum slechts dertig, veertig klanten heeft? Hooguit. (We groeien wel, maar heel langzaam.)" Maar hier worden denkkelijk ook spaarzame bezoeken meegeteld, en een steekproef geeft vooral hun drie namen.

Als voorbeeld van een ditje-datje verkondigt Hagenaars de stelling over Ewald Engelen: "Hij liegt en maakt onnozele mensen bang." Hierop reageert Neerhoff terecht: " Liegen? Onnozel? Bang? Wie denk je eigenlijk te moeten waarschuwen? De paar lezers van dit forum soms? Zijn die dan zo dom? Wie is hier nu eigenlijk onnozel? En besef je wel dat jij met hetzelfde recht van liegen kan worden beschuldigd met je niet aflatende stemmingmakerij als volgzaam roeptoeter van de Brusselse Eurocraten?" ([zie hier](#))

Dat Ewald Engelen zou liegen, is, als je het aan een groot publiek duidelijk wilt maken, een complexe materie, vooral als het een verschil van mening betreft of gaat om het overschrijden van zijn competentie. Zie bijv. mijn opmerkingen over Ewald Engelen [alhier](#).

Hierboven was het vrijdenkersforum.nl nuttig om zicht te krijgen bestuurlijke incompetentie en wetenschappelijk wangedrag door dr. Anton van Hooff maar het lijkt verder een doodlopende straat. Dit is meer dan alleen het verschil tussen gelijk hebben en gelijk krijgen.

Wel ben ik Neerhoff zeer dankbaar voor zijn artikel over Erasmus, een parel, want deze historische vertekening was mij nog niet bekend en het lijkt me velen anderen ook niet.

Enkele suggesties:

(1) Zoek externe wetenschappelijke historici aan om de splitsing van DVG / vrijdenkersforum.nl te documenteren. Men kan deze kwestie als een storm in een glas water opvatten, maar echte stormen kunnen (zegt men) met een vlinder beginnen.

(2) Zoek wellicht eerst journalisten die het voorwerk kunnen plegen. Historici werken meestal met geschreven bronnen (afgezien van de tegenwoordige "oral history") en duiken niet snel een archief in wanneer ze niet vooraf een beeld hebben van waar het om gaat.

(3) Overweeg crowd-funding om in contact te komen met leden en achterban van DVG. Stel dat je 100.000 euro nodig hebt om de leden van DVG te bereiken via het opzetten van documentatie ad (1) en (2) en vervolgens advertenties. Of de leden overtuigd raken en het huidige disfunctionele bestuur afzetten is een gok. Sommige beleggers zou die gok wellicht aandurven op grond van de huidige informatie. Wanneer je gewonnen hebt compenseer je de beleggers vanuit de middelen van DVG. Vervolgens kies je ook een naam die communicatiever is dan "De Vrije Gedachte" en "De Vrijdenker".

(4) Denk na over wat je verder met je leven wil en wat waard is om te doen. Zoals Spinoza zei: denk niet aan de dood maar aan het leven. Wanneer je het bovenstaand als een attractief "plan de campagne" opvat, doe het dan met humor en wellevendheid. Je kunt je permitteren een groot hart te tonen want je staat inhoudelijk aardig gewonnen.

(5) Probeer alsjeblieft domheid te vermijden, zeker wanneer je probeert je van de rest van de wereld te onderscheiden. Als voorbeeld van domheid noem ik twee promovendi van Paul Cliteur, namelijk Thierry Baudet en Floris van den Berg. Het zou wenselijk zijn wanneer zij eerst een cursus logica volgden en nog maar een proefschrift schreven. Ik geef toe, dit is gemakkelijker beweerd dan bewezen, maar het helpt de uitdaging te schetsen.